

SITUAȚIA ÎN DOMENIUL PREȚURILOR DE CONSUM LA PRODUSELE ALIMENTARE ÎN SURI PRIVIND REGLEMENTAREA DE STAT A ACESTORA

Anatolii Rojco, dr., conferențiar cercetător
 Tatiana Colesnicova, dr., conferențiar cercetător
 Svetlana Ivanov, cercetător științific
 Secția „Cercetări sociale și nivelul de trai”

Dinamica prețurilor de consum are un impact semnificativ asupra bunăstării populației. Gradul de influență a modificărilor prețurilor de consum asupra nivelului de trai al populației Republicii Moldova a fost studiat de mulți ani de către trei autori. Într-una din lucrările recente pe această temă, a fost realizată o analiză a situației în ceea ce privește prețurile de consum și tarife, precum și au fost elaborate recomandări privind reglementarea de stat a prețurilor de consum [1].

Cu toate acestea, în ciuda importanței analizei privind modificarea prețurilor de consum, problema determinării factorilor și evaluarea influenței acestora asupra formării prețurilor de consum în viitorul apropiat rămân puțin studiate. În acest sens, a fost realizat un studiu științific personalizat, ale cărui rezultate sunt prezentate mai jos. În același timp, o atenție deosebită a fost acordată evaluării situației în domeniul prețurilor de consum la produsele alimentare precum și tarifele la resursele energetice, în sursele privind reglementarea de stat ale acestora.

1. Dinamica prețurilor de consum și a tarifelor la resursele energetice.

Pe baza datelor furnizate de Biroul Național de Statistică, au fost calculate ratele de creștere/scădere a prețurilor de consum pentru anumite produse alimentare și tarifele pentru utilități furnizate (august 2019 față de luna precedentă și august 2018). Rezultatele acestor calcule sunt prezentate în următorul tabel:

#	Produs	2019		2018	August 2019	
		August*	Iulie*	August*	în % fa de iulie 2019**	în % fa de august 2018**
<i>Produse alimentare</i>						
1.	Faină de grâu, calitate superioară, se realizează în vrac	8,08	8,14	7,71	99,3	104,8
2.	Faină de grâu, calitate superioară, ambalată de producător	12,59	12,61	12,45	99,8	101,1
3.	Pâine din făina de grâu calitate 2	9,51	9,51	9,30	100,0	102,3
4.	Pâine din făina de grâu calitate 1	10,28	10,28	10,15	100,0	101,3
5.	Pâine din făina de grâu calitate superioară	11,92	11,92	11,82	100,0	100,8
6.	Franzela împletită, din făina de grâu calitate superioară	12,56	12,52	12,14	100,3	103,5
7.	Pâine din făina de grâu și secară în amestec, greutatea 350-700gr., preț p/u 1kg	11,99	11,99	11,65	100,0	102,9
8.	Paste făinoase (diferite)	27,62	27,62	27,19	100,0	101,6
9.	Carne porc cu os, proaspăt, nu mai puțin de 60% carne	77,29	75,93	73,87	101,8	104,6
10.	Carne porc fără os (macr) proaspăt, de la pulpa din urmă (jambon)	90,77	89,87	85,02	101,0	106,8
11.	Muchii de porc pentru bucătărie (de pe spate, antricot)	103,61	102,71	98,18	100,9	105,5
12.	Carne vită cu os, proaspăt, nu mai puțin de	77,65	77,44	74,08	100,3	104,8

	60% carne					
13.	Carne de vit (muschi), bucat bun , f r os	107,86	107,65	105,95	100,2	101,8
14.	Carne g in , întregi, proaspete sau congelate	42,84	42,91	43,04	99,8	99,5
15.	Lapte proasp t pasteurizat, cu con inutul de grasime 2,5%, ambalat în pachete 1 L	10,40	10,40	10,09	100,0	103,1
16.	Lapte proasp t pasteurizat, cu con inutul de grasime 1,5%, ambalat în pachete 1 L	8,81	8,79	8,57	100,2	102,8
17.	Unt de casa "Ț r nesc" ambalat în pachete de 200g. Pret p/u 1 kg	129,50	129,55	127,51	100,0	101,6
18.	Chefir cu con inutul de gr sime 1%, ambalat în pachet de plastic/ carton – L	13,59	13,54	13,32	100,4	102,0
19.	Chefir cu con inutul de gr sime 2,5%, ambalat în pachet de plastic/ carton – L	14,74	14,73	14,35	100,1	102,7
20.	Smântân cu con inutul de gr sime 10%	32,54	32,56	32,73	99,9	99,4
21.	Smântân cu con inutul de gr sime 15%	40,39	40,39	39,76	100,0	101,6
22.	Smântân cu con inutul de gr sime 20%	51,94	51,86	51,28	100,2	101,3
23.	Ulei de floarea soarelui, rafinat, realizat în vrac sau ambalat de produc tor.	23,80	23,80	23,70	100,0	100,4
24.	Crupe de hri c , calitate bun , coapt , se realizeaz în vrac / ambalate de producator	12,39	12,38	11,94	100,1	103,8
25.	Orez lung / mediu, glasat, alb, se realizeaz în vrac i ambalat de produc tor	17,03	17,01	17,26	100,1	98,7
26.	Ceap uscat	9,04	10,44	8,75	86,6	103,3
27.	Morcovi	9,51	13,15	12,28	72,3	77,4
28.	Varz proasp t de câmp	7,22	7,48	11,55	96,5	62,5
29.	Sfecl ro ie	7,30	8,76	9,46	83,3	77,2
30.	Mere	13,95	15,31	9,88	91,1	141,2
31.	Struguri proaspeti de mas timpurii "Jemciug", "Muscat", "Suruceni", "Cardinal", etc.	15,34	-	13,85	-	110,8
32.	Miez de nuc	173,84	172,43	194,16	100,8	89,5
<i>Utilit ți</i>						
1.	Energie electrica, pre p/u 1 KW/h	1,91	1,85	1,85	103,2	103,2
2.	Încalzirea centralizat , pre pentru 1Gcal	1258,00	1258,00	1258,00	100,0	100,0
3.	Gaz furnizat prin retea, pre p/u 1 m3	5,21	5,21	5,21	100,0	100,0

Not : * Datele prezentate de BNS, ** Calculele efectuate de INCE

Influența diferitor factori asupra dinamicii prețurilor de consum și tarifelor, precum și posibila modificare a nivelurilor acestora în viitorul apropiat, a fost efectuat diferențiat la urm toarele produse alimentare i utilit ți.

Faina de grâu. Prețurile de consum la f ina de grâu faț de iulie a.2019 au sc zut u or. În comparație cu luna august 2018, a existat o creștere, observat în special pentru faina de grâu, calitatea superioar , realizat în vrac (cu 4,8%). Populația, în special cea rural , impune o cerere mai mare pentru f ina de grâu, calitatea superioar , realizat în vrac, deoarece în mediul rural este larg r spândit coacerea pâinii i a produselor f inoase culinare la domiciliu. Aceasta, într-o anumit m sur , a provocat o creștere a prețurilor cu am nuntul pentru acest produs. La rândul s u, prețurile de consum la f in depind de prețurile grâului, care sunt determinate atât de volumul de cereale recoltate, cât i de volumul exportului de grâu (în anumi i ani, exportul de grâu ajungea la 50% din recolt). Datorit faptului c la moment nu exist informații despre

volumul recoltei brute de grâu în 2019, evaluarea prețurilor pentru făină în viitorul apropiat pare a fi dificil.

Pâine și produse de panificație. Prețurile de consum pentru acest grup de produse alimentare sunt relativ stabile; acestea au rămas neschimbate, comparativ cu luna iulie pentru majoritatea felurilor, cu excepția franzetei împletite, din făina de grâu superioară (creșterea cu 0,3%). S-a înregistrat o ușoară creștere a prețurilor de consum la pâine și produse de panificație față de august 2018 (cea mai mare creștere – franzeta împletită, din făina de grâu calitate superioară – 3,5%, pâine din făina de grâu și secară în amestec, greutatea 350-700gr., preț/pu 1kg – 2,9%). Creșterea prețurilor de consum la pâine și produse de panificație s-a datorat creșterii prețurilor la făina de grâu, care ocupă un loc predominant în structura sinecostului producției acestui grup de produse alimentare. Ratele mai mari de creștere a prețurilor pentru franzeta împletită, din făina de grâu calitate superioară se explică prin particularitățile de stabilire a prețurilor pentru sortimentul de produse la combinatelor mari de panificație din țară. Astfel, cel mai mare producător de pâine și produse de panificație din țară – „Franzeluța” – pentru a preveni creșterea prețurilor de vânzare cu amănuntul pentru felurile de pâine de cerere mare, le produce cu o rentabilitate aproape zero. Însă este majorat fabricarea produselor de panificație mai costisitoare (chifle, prăjituri, torturi, covrigi, pesmeți etc.), având o rentabilitate sporită la producerea lor. Acest fapt asigură condițiile economice normale pentru funcționarea întreprinderii, pe de o parte, și soluționarea celei mai importante probleme sociale – prevenirea creșterii prețurilor pentru felurile de pâine de larg consum. În viitorul apropiat, ne putem aștepta la o continuare a practicii menite să asigure stabilitatea nivelului prețurilor de vânzare cu amănuntul pentru felurile de pâine de larg consum, dar mult va depinde și de prețurile existente pentru făina de grâu.

Carnea. Creșterea prețurilor de consum pentru diferite tipuri de carne s-a produs într-un ritm inegal. Cea mai mare rată de creștere a fost inerentă prețurilor de consum la carnea de porc. În același timp, comparativ cu august 2018, au crescut semnificativ prețurile de consum pentru tipurile de carne de porc mai valoroase din punct de vedere nutrițional: carne porc fără os (macr) proaspăt, de la pulpa din urmă (jambon) – 6,8%, mușchi de porc pentru bătăuțe (de pe spate, antricot) – 5,5%. Totodată, prețurile de consum la carnea de porc cu os, proaspăt, nu mai mult de 60% carne – au crescut cu doar 4,6%. Creșterea prețurilor de consum la carnea de porc a fost condiționată de mai multe motive. În ultimii ani, procesatorii moldoveni de carne au preferat de a achiziționa carnea de porc în țările UE, pe piețele cărora prețurile au fost semnificativ mai mici decât pe piața autohtonă. Cu toate acestea, în 2019 a existat o creștere considerabilă a prețului carnilor de porc în Uniunea Europeană. Acest fapt a fost rezultatul scăderii producției de carne de porc în mai multe țări europene din cauza răspândirii pestei porcine, precum și unei creșteri accentuate a cererii de carne de porc din China, care a suferit, de asemenea, o pierdere în producerea de carne de porc din cauza acestei boli. Situația este agravată de faptul că, în prima jumătate a anului 2019, importatorii moldoveni au utilizat pe deplin cota anuală pentru furnizarea fără taxe a carnilor de porc din Uniunea Europeană (5 mii de tone). Dar odată cu plata taxelor, carnea de porc din Uniunea Europeană devine o materie primă prea costisitoare pentru producerea de cârnați și alte produse din carne [2].

Prin urmare, procesatorii de carne au trecut la achiziționarea carnilor de porc autohtone. Cu toate acestea, întreprinderile moldovenești de creștere a porcilor nu au reușit să satisfacă toată cererea de carne de porc, atât de la întreprinderile de prelucrare și organizațiile de catering, cât și din partea populației. Deficitul de carne de porc a declanșat prețuri mai mari pentru aceasta. Și deși până în iulie-august a existat un echilibru relativ între oferta și cererea de carne de porc (care a încetinit ritmul creșterii prețurilor), din cauza creșterii prețului cerealelor pentru furaje, sinecostul producției de carne de porc este în creștere. În acest sens, în viitorul apropiat, prețurile de vânzare cu amănuntul pentru carne de porc (în special de înaltă calitate, la cerere stabilă) vor crește. Iar ritmul acestei creșteri va depinde de prețurile la cereale pentru furaje din noua recoltă și de o posibilă creștere a cotei pentru livrarea fără taxe vamale de la Uniunea Europeană.

În ceea ce privește carnea de găin, există o anumită stabilitate a prețurilor de consum pentru aceasta. Câțiva factori au influențat stabilirea prețurilor în sfera producerii de carne de găin. În primul rând, Uniunea Europeană oferă țării noastre o cotă de 5 mii tone de livrarea carnii de pasare fără taxe vamale (și până în prezent, aceasta a fost deja utilizată). În al doilea rând, sinecostul de producere a carnii de găin a crescut datorită creșterii costurilor pentru furajele, în special, a utilizării unui rot importat scump pentru hrana păsărilor de curte. Acești factori provoacă posibilitatea creșterii prețurilor de vânzare cu amănuntul pentru carne de găin. Factorul de limitare a creșterii prețurilor la carnea de găin este livrarea din țările în care mai mare de găin ucrainean congelat și refrigerat în țara noastră. Aadar, în prima jumătate a anului 2019, volumul importurilor de carne de găin congelat și refrigerat din Ucraina a constituit 11,6 mii tone, ceea ce este cu 37,2% mai mult decât în I-a jumătate a anului 2018 și cu 48,9% mai mult decât în I-a jumătate a anului 2017. Prețurile pentru carnea de găin din Ucraina sunt semnificativ mai mici decât pentru produsele autohtone. Acest fapt asigură prețuri stabile relativ mici pentru carne de găin. Aceasta face posibilă satisfacerea cererii de produse din carne a populației cu venituri mici, în structura rației de carne a creșterii o poziție de frunte ocupată de carne de găin.

Lapte și produse lactate. Prețurile de consum pentru lapte și produse lactate comparativ cu iulie 2019 au crescut cu 0,7%. În același timp, pentru anumite tipuri de produse lactate, prețurile au depășit valoarea medie pentru acest grup de produse alimentare: creșterea prețurilor la brânză din lapte de vacă a constituit 1,3%, iar pentru smântână – 0,9%. În același timp, prețurile de consum pentru unele tipuri de produse lactate nu s-au modificat (lapte proaspăt pasteurizat, cu conținutul de grăsime 2,5%, ambalat în pachetel L, smântână cu conținutul de grăsime 15%) sau au crescut ușor: smântână cu conținutul de grăsime 20% – cu 0,1%, chefir cu conținutul de grăsime 2,5%, ambalat în pachet de plastic/carton – L – cu 0,1%, lapte proaspăt pasteurizat, cu conținutul de grăsime 1,5%, ambalat în pachetel L – cu 0,2%. La unele produse – unt de casă "Țărănesc" ambalat în pachete de 200g, preț p/u 1 kg și smântână cu conținutul de grăsime 10% – a fost înregistrat chiar și o scădere a prețurilor de consum. Principalul motiv pentru stabilizare și chiar scădere a prețurilor de consum la produsele lactate este sezonalitya producerii de lapte, care se exprimă în volume semnificative de producere de lapte vară, cu sinecosturi mai mici decât în alte perioade ale anului.

Un factor constrângător în creșterea prețurilor de consum pentru lapte și produse lactate este un volum destul de mare a importurilor de produse lactate atât din țările CSI, cât și din Uniunea Europeană. Dintre țările CSI, cel mai mare volum de importuri de lapte și produse lactate îi revine Ucrainei. Republica Moldova este unul dintre cei mai mari importatori de produse din țara vecină. Numărul lor este constituit din lapte și frișcă, înghețată, produse lactate. Republica Moldova este unul dintre cei trei cumpărători principali de unt și brânză ucraineană. În prima jumătate a anului 2019, din Ucraina au fost importate 3690,9 tone de lapte și produselor din lapte integral (de 2,1 ori mai mult decât în prima jumătate a anului 2018); 3267,4 tone produse lactate (cu 18,4% mai mult), unt – 749,5 tone (cu 6,1% mai mult), brânză și caș – 960,2 tone (9,6% mai mult). În același timp, produsele lactate din Ucraina în ceea ce privește „preț-calitate” sunt destul de competitive cu produsele autohtone. Astfel, acestea au o presiune semnificativă asupra prețurilor la produsele lactate pe piața de consum din Moldova.

La menținerea prețurilor pentru lapte și produse lactate, de asemenea, contribuie volumul semnificativ al importului acestora din țările UE. Pentru Republica Moldova sunt stabilite cote pentru importul fără taxe vamale a laptelui în calitate de materie primă din aceste țări – 5 mii tone. În plus, o cantitate semnificativă de diverse produse lactate se achiziționează, în special din România. În prima jumătate a anului 2019 din această țară au fost importate 4437,6 tone de lapte și produse din lapte integral (90,3% din totalul importurilor din Uniunea Europeană), 1028,6 tone de produse lactate (67,8% din totalul importurilor din Uniunea Europeană), 117,8 tone de unt (68,2% din totalul importurilor din Uniunea Europeană).

În același timp, comparativ cu august 2018, prețurile de consum pentru lapte și produse lactate au crescut cu 5,0%. Acest fapt se datorează mai multor motive. În primul rând, numărul

de vaci se reduce în fiecare an, scade cantitatea de lapte ale acestora și, ca urmare, se reduce producerea brută de lapte. Lipsa de materii lactate prime provoacă periodic o creștere a prețurilor de achiziție pentru aceasta. În al doilea rând, în Moldova, producerea de lapte este concentrată în gospodăriile mici care pun la vânzare, în medie, mai puțin de jumătate din totalul de lapte produs. Cantitatea limitată de lapte utilizată de gospodăriile mici pentru vânzare contribuie la creșterea prețurilor de achiziție la materiile lactate prime. În al treilea rând, întreprinderile de procesare a laptelui colectează lapte de la populație printr-o rețea largă de colectare a materiilor lactate prime. În același timp, se efectuează o analiză expresă a laptelui achiziționat și livrarea acestuia către întreprinderile de procesare a laptelui. Aceste costuri „se adaugă” la sinecostul producției de lapte și produse lactate.

În viitorul apropiat, prețurile de consum pentru lapte și produse lactate vor avea tendința de creștere. Aceasta se datorează faptului că în toamna fiecărui an, creșterea prețurilor la materiile lactate prime este un fenomen obișnuit. În acest an, din cauza secetei, deficitul de furaj verde pentru vaci a apărut mai devreme decât de obicei [3]. Țăranii au majorat prețul materiilor lactate prime în august și de la mijlocul lunii august până la 16 septembrie, produsele lactate din comerțul cu amănuntul deja au crescut în preț de la 6% la 10%.

Legume. Prețurile de consum pentru legume în ansamblu față de iulie au scăzut cu 10%. Prețurile de vânzare cu amănuntul au scăzut, în special pentru vinete (cu 43,4%), ardei verzi și galbeni (cu 36,2%), morcovi (cu 27,7%), roșii (cu 20,3%), sfeclă roșie (cu 16,7%), ceap uscată (cu 13,4%). Într-o măsură mai mică decât media pentru legume au scăzut în preț usturoiul (cu 9,9%) și varza (cu 3,5%). Motivul unei astfel de scăderi dinamice a prețurilor de vânzare cu amănuntul este faptul că luna august este o lună de maturizare în masă a întregului sortiment de produse vegetale și a intrării pe scară largă a acestora pe piața de consum. Și mai mult au scăzut prețurile pentru legume față de august 2018, ceea ce s-a datorat lipsei recoltei de legume a „setului de bor” – varza, sfeclă roșie, morcov, ceap uscată – în anul trecut. În viitorul apropiat prețurile de consum pentru legume vor tinde să crească, ceea ce este caracteristic pentru perioada de toamnă-iarnă a fiecărui an calendaristic.

Mere. În august 2019, prețurile cu amănuntul la mere au scăzut cu 8,9%. În prezent, principala problemă este un volum mare de mere mici și cu defecte (deteriorate de grindină). Pomicultorii le vând în mod activ fabricilor de conserve pentru producerea de concentrat de mere. Cu toate acestea, prețurile de achiziție pentru merele industriale, care se utilizează pentru producerea concentratului de mere, sunt extrem de mici. Acestea sunt semnificativ mai mici decât în țările vecine – Ucraina, România și Polonia. Excesul de mere industriale de calitate redusă are un efect de constrângere asupra formării prețurilor de vânzare cu amănuntul la merele proaspăt consumate. În viitorul apropiat, prețurile de consum la mere vor crește. Acest fapt se datorează maturizării soiurilor de mere „de toamnă” mai valoroase și a depozitării lor în frigider pentru livrările viitoare la export.

Struguri de masă. În august 2019, comparativ cu luna precedentă, prețurile de vânzare cu amănuntul pentru strugurii de masă au scăzut cu 30%. Această tendință va continua în septembrie, deoarece august-septembrie sunt lunile de recoltare în masă a strugurilor. Totodată, calitatea strugurilor de masă în multe regiuni ale Moldovei nu contribuie la păstrarea acestora în frigider pe termen lung. Prin urmare, se poate presupune că mulți viticultori consideră că este convenabil să realizeze cea mai mare parte a recoltei de struguri de masă în scurt timp după recoltare sau, în cazuri extreme, până la sfârșitul acestui an. Pe lângă livrările la export de struguri de masă (principalul soi de export este „Moldova”), o anumită cantitate de struguri de masă va fi vândută pe piața de consum autohton la un preț cu amănuntul relativ scăzut.

Miez de nuc. În august 2019, comparativ cu luna corespunzătoare a anului trecut, prețurile de consum la miez de nuc au scăzut cu 10,5%. Tendința descendentă a prețurilor de consum la miez de nuc s-a dezvoltat sub influența evoluției prețurilor de achiziție a nucilor pentru o lungă perioadă de timp. Nivelul prețurilor de achiziție pentru acest produs s-a datorat mai multor factori.

În primul rând, creșterea producției de nuci în Moldova a crescut de la 23 de mii de tone (masa fructelor în coaj) în sezonul 2013-2014 până la 34-35 mii tone – în sezonul 2018-2019 (conform datelor Departamentului Agriculturii din SUA – USDA). Acest fapt a fost condiționat, în special, de o creștere a suprafeței plantațiilor nucifere și intrarea în fructificare a noilor plantații mai intense.

În al doilea rând, peste 90% din producția din țară este exportată. În ultimii 5 ani, Moldova a fost printre primele zece țări din lume (locul al cincilea și al șaptelea) și primele cinci țări europene (locul doi) în ceea ce privește exportul de miez de nuc. Ponderea țării în comerțul mondial cu nuci în anii diferiți a variat de la 3% la 6% [4]. O astfel de pondere semnificativă a livrărilor de export de nuci moldovene determină dependența directă a nivelului prețurilor de achiziție de mediul actual al prețurilor de pe piața nucilor din Europa. Din mai multe motive, prețurile de nuc de pe piața europeană au avut tendința de scădere, ceea ce a afectat negativ nivelul prețurilor de achiziție din țara noastră.

În al treilea rând, o mare parte din producția de nuc din Moldova ocupă miezurile întunecate, care sunt realizate la prețuri mici. Între timp, cea mai apreciată este producția de înaltă calitate – jumătăți și sferturi albe de nuc. În acest an, din cauza înghețurilor de primăvară și a precipitațiilor de vară, situația fitosanitară a plantațiilor de nuc poate afecta negativ calitatea nucilor, prin urmare, poate determina prețuri de achiziție scăzute pentru produsele din nuc.

În viitorul apropiat, prețurile de achiziție pentru miez de nuc vor fi formate sub influența diverselor factori, inclusiv externi. Se poate presupune că tendința descendentă a nivelului prețurilor de achiziție pentru acest produs va continua. Acest fapt va duce la o scădere a prețurilor de consum la miez de nuc pe piața autohtonă.

Gaz furnizat prin rețea. Populația din Republica Moldova consumă gaz furnizat prin rețea la un tarif care a rămas neschimbat mult timp. Aceasta se datorează faptului că tariful la gaz natural pentru consumatorii finali a fost format în baza contractului de furnizare a gazelor naturale ruse către țara noastră. Însă, acest contract expiră la 31 decembrie a anului curent, prin urmare, va fi necesar de a încheia un nou contract între „Gazprom-ul” rus și „Moldova-Gaz”.

În cadrul acestui contract, printre alte condiții, trebuie stabilit un nou tarif pentru gazul natural furnizat către țara noastră. Mărimea acestui tarif va depinde în mare măsură de condițiile în care se va încheia contractul pentru tranzitul gazelor naturale între „Gazprom” și „Naftogaz” ucrainean (după cum se cunoaște, gazul natural rusesc este furnizat Republicii Moldova prin teritoriul Ucrainei).

Pe baza celor expuse mai sus, considerăm că până la sfârșitul acestui an tariful la gazele naturale pentru populația țării noastre nu se va modifica. Există o mare probabilitate ca tranzitul gazelor ruse prin Ucraina va continua după 1 ianuarie 2020 și, astfel, populația Republicii Moldova va fi complet asigurată cu gaz natural. Se presupune că după 1 ianuarie 2020, tariful la gazele naturale pentru consumatorii finali nu va fi majorat. Având în vedere tendința descendentă a prețurilor la gaze naturale pe piețele mondiale, poate exista chiar o oarecare reducere a tarifului pentru gazul natural utilizat de populația țării.

Energie electrică. În august 2019, tariful la energie electrică a crescut cu 3,2%. Aceasta este condiționat de faptul că, începând cu 23 august 2019, tariful la energie electrică pentru consumatori finali a fost majorat pentru Gaz Natural Fenosa Furnizare Energie de la 1,79 lei/kwt/h la 1,89 lei/kwt/h, și pentru Furnizare Energie Electric Nord – de la 1,91 lei/kwt/h la 2,23 lei/kwt/h. Această creștere s-a datorat următoarelor motive.

În primul rând, a crescut prețul ridicat pentru achiziționarea de energie electrică de la Energocom (Energocom este o societate comercială de stat care achiziționează energie electrică de la doi producători – Centrala termoelectrică a Republicii Moldova situată în regiunea Transnistriană a Republicii Moldova și DTEK Pavlogradugoli a Ucrainei). În perioada 31 martie 2019 până la 1 aprilie 2020, SA Energocom efectuează vânzarea en-gros de energie electrică la un preț de 54,2 USD/MWh (ceea ce este cu aproximativ 2,6% mai mult decât în perioada precedentă – 52,8 USD/MWh).

În al doilea rând, s-a modificat cursul de schimb valutar. Dacă în 2018 tariful pentru consumatorii finali s-a bazat pe cursul de schimb al dolarului de 16,8 lei, atunci potrivit prognozelor pentru 2019, cursul mediu de schimb constituie 17,2 lei pentru 1 USD. Deprecierea monedei naționale a necesitat o creștere corespunzătoare a tarifului la energie electrică.

Evaluând situația actuală, putem presupune că până la 1 aprilie 2020, tariful la energie electrică pentru consumatorii finali va rămâne neschimbat. Formarea tarifului va fi puternic influențată de factorii externi (trei sferturi din volumul de energie electrică consumat de către Republica Moldova din partea dreaptă a Nistrului este acoperit din importuri).

Încalzirea centralizată. Tariful la energia termică utilizată pentru încălzirea locuințelor printr-o rețea centralizată de alimentare cu energie termică nu s-a modificat nici în comparație cu luna iulie, nici în comparație cu august 2018. Se poate presupune că în viitorul apropiat tariful pentru încălzirea centralizată a locuințelor nu va fi majorat (cu condiția ca tariful pentru gazul natural utilizat pentru producerea energiei termice va rămâne neschimbat).

2. Principalele măsuri privind reglementarea de stat a prețurilor de consum.

Impactul prețurilor de consum asupra bunăstării populației nu poate fi determinat exclusiv de conjunctura pieții, corelarea dintre cereri și ofertă de pe piața bunurilor și serviciilor de consum. Există anumiți regulatori, care sunt utilizați în diferite scopuri pentru prevenirea ocurențelor prețurilor de consum, pentru nivelarea impactului negativ al creșterii prețurilor asupra persoanelor social-vulnerabile în vederea realizării scopurilor politicii sociale cu privire la reducerea sărăciei și inegalității sociale.

Politicile publice care sunt orientate spre reglementarea impactului prețurilor de consum asupra bunăstării populației pot fi împărțite în trei grupe:

- politica anti-inflaționistă;
- politica socială de atenuare a efectelor negative a creșterii prețurilor;
- politica tarifară și a prețurilor.

Politica anti-inflaționistă. Politica anti-inflaționistă este o parte integrantă a politicii macroeconomice. În Strategia Națională de Dezvoltare, care stabilește prioritățile de dezvoltare a Republicii Moldova pentru anii 2008-2011, este remarcat faptul că o condiție prioritară pentru creșterea economică sustenabilă pe termen lung este asigurarea stabilității macroeconomice. Prima sarcină, în acest context, este „asigurarea și menținerea stabilității prețurilor”. Rolul principal în realizarea politicii anti-inflaționiste îi aparține Băncii Naționale a Moldovei, care, în ultimii ani a consolidat accentul asupra implementării politicii anti-inflaționiste:

- a fost modificat scopul fundamental al BNM – în loc de „realizarea și menținerea stabilității monedei naționale”, principalul scop a devenit „asigurarea și menținerea stabilității prețurilor”;
- se realizează regimul de țintire a inflației;
- se calculează și monitorizează indicatorul a-numitei inflații de bază – indicele de preț calculat prin metoda de excludere (din calculul se exclud produsele alimentare, combustibilul, produsele și serviciile cu prețuri stabilite administrativ).

În același timp, trebuie menționat faptul că alegerea unui nou obiectiv fundamental (stabilitatea prețurilor) al politicii Băncii Naționale și „restructurarea” corespunzătoare a instrumentelor de politică monetară nu ar trebui să slăbească rolul obiectivului fundamental precedent – asigurarea stabilității cursului de schimb a valutei naționale.

Într-o economie mic deschisă a Moldovei, care se caracterizează printr-o dependență înaltă de relațiile economice externe și de volumele mari de importuri și exporturi în raport cu producția internă, impactul cursului de schimb asupra stabilității prețurilor este foarte important. Nu se poate decontat pe eficacitatea măsurilor politicii anti-inflaționiste, în cazul în care cursul de schimb al valutei naționale este supus fluctuațiilor bruște sau are o tendință semnificativă de depreciere.

Trebuie deținut cont de faptul că volumul importurilor substanțial depășește volumul exporturilor, reprezintă o amenințare permanentă pentru creșterea prețurilor de consum pe piața

intern , în cazul deprecierei valutei naționale și „e ecul” politicii de stabilitate a cursului de schimb. O posibilă consecință a devalorizării accentuate a leului moldovenesc sau tendința de devalorizare pot deveni riscuri mari de sporire a prețurilor sau a creșterii treptate a nivelului prețurilor, inclusiv la bunurile și serviciile de consum.

Din acest motiv, politica de asigurare a stabilității prețurilor a Băncii Naționale a Moldovei trebuie să fie în permanență susținută de politica de stabilitate a cursului valutar, care poate servi drept o „ancor” puternic anti-inflaționist .

Politica socială de atenuare a efectelor negative a creșterii prețurilor. În ultimii ani, politica socială a jucat un rol primordial la atenuarea impactului creșterii prețurilor de consum asupra bunăstării populației, inclusiv asupra grupurilor dezavantajate. Se observă o creștere mai sporită a veniturilor populației (salarii, pensii, burse, prestațiile sociale, etc.) față de creșterea prețurilor de consum, ceea ce sugerează că există o sporire a nivelului de trai.

În Republica Moldova rămân acute problemele structurale și ale inegalității, inclusiv din motivul ne-accesului din cauza prețului înalt sau accesului limitat la multe bunuri și servicii pentru diferite categorii de populație ale căror venituri sunt în creștere într-un ritm insuficient comparativ cu rata de creștere a prețurilor de consum. În acest context, instrumentele cele mai practice ale politicii sociale sunt instrumentele ale politicii de venituri și politicii de asistență socială, care ar trebui să fie dezvoltate și îmbunătățite în continuare.

Este mai rezonabil de orientat *Politica de Venituri* spre măsurile, care sporesc majorarea veniturilor cetățenilor și familiilor mai sărace, adică politicile și măsurile de creștere a salariilor pentru angajații cu salarii mai mici și a pensiilor.

La realizarea politicii de venituri, este mai rezonabil utilizarea activă a următoarelor instrumente:

- revizuirea și aprobarea măririi salariului minim în țară, inclusiv ajustat la creșterea prețurilor de consum;
- introducerea indicatorului de minimum de existență care reflectă dinamica prețurilor la bunurile și serviciile de consum, în calitate de normativ social minim, pentru soluționarea problemelor aferente majorării salariului minim, pensiilor, diferitelor prestații sociale.

Este necesar reactualizarea cadrului legislativ și normativ, care reglementează stabilirea și revizuirea salariului minim pe țară, precum și utilizarea minimumului de existență (calculat pentru diferitele categorii de populație), ca un instrument pentru politicile de protecție a veniturilor, în special pentru grupurile sărace, contra creșterii prețurilor de consum.

Politica de asistență socială în ultimii ani se reformează pentru asigurarea unei direcționări mai concrete și atingerea scopurilor sociale strategice, ce permite într-o anumită măsură să contribuie la protecția populației dezavantajate de creșterea prețurilor de consum (de exemplu, prin oferirea compensațiilor nominative pentru servicii comunale, pentru unele medicamente, etc.).

În același timp, în cadrul perfecționării politicii de asistență socială, în timpul revizuirii măsurilor ajutoarelor sociale, este necesar să se ia în considerare dinamica reală și prognozele dinamicii prețurilor de consum, astfel ca ajutoarele sociale care se achită să nu se devalorizeze, și să servească pe deplin în scopul lor.

Politica tarifară și de preț a statului. Funcționarea unei economii de piață nu neagă realizarea politicilor de stat în domeniile tarifare și de preț, care poate avea diverse scopuri, inclusiv dezvoltarea concurenței, limitarea inflației, protecția economică a grupurilor social-vulnerabile, etc.

În absența unei politici tarifare și de preț, statul pierde una dintre cele mai importante pârguri de combatere a monopolurilor, diferențierii sociale excesive, inflației, etc.

În Republica Moldova, se realizează politica de stat în domeniul prețurilor, tarifelor, care la fel este orientată spre limitarea impactului creșterii prețurilor asupra bunăstării populației, în special a celor prost asigurate.

Impactul politicii de pre /tarifare similare asupra bunăstării populației este realizat în special prin:

- reglementarea impozitării activității de antreprenoriat;
- reglementarea prețurilor/tarifelor de consum pentru o gamă limitată de bunuri și servicii în unele sectoare.

În cazul modificării măririi diferitelor impozite (TVA, impozitul pe venit, accize, taxe vamale, contribuții de asigurări sociale și medicale, taxe locale etc.), se modifică condițiile activității financiar-economice, în toate sau în anumite sectoare, care, ulterior provoacă modificarea prețurilor din partea agenților economici. Astfel, în cazul unei majorări a accizelor sau a taxelor de import la anumite grupuri de bunuri, de regulă, se majorează prețul acestor mărfuri, costul de creștere a prețurilor este achitat de către însuși consumatorii acestor produse. În cazul unei majorări a ratelor de bază la TVA sau a contribuțiilor pentru asigurările sociale și medicale, sporește riscul de creștere generală a prețurilor de consum, care vor fi achitate de practic toate grupurile de populație, inclusiv cele puțin asigurate.

Astfel, la elaborarea propunerilor de modificare a impozitării, este necesar de luat în considerare efectele ulterioare, care se pot manifesta prin creșterea prețurilor la anumite tipuri de bunuri și servicii, care pot afecta interesele diferitelor grupuri de populație. În caz contrar, pot fi reduse sau pot să nu existe efectele scontate ale realizării și finanțării politicilor de venituri (salarii, pensii, prestațiile sociale, etc.) și a politicilor de reducere a sărăciei, din cauza nereglementării măririi poverii inflaționiste, care este achitată de către populație, în special de către puțurile cu venituri mici.

Pentru a preveni impactul negativ al politicii fiscale asupra prețurilor de consum (creșterea), precum și asupra bunăstării populației, sunt binevenite următoarele:

- **calcularea și monitorizarea în mod permanent a nivelului poverii fiscale totale asupra activității de antreprenoriat în general, și în funcție de tipul de activitate, ținând cont de toate impozitele, inclusiv taxele locale;**
- **la efectuarea modificărilor în sistemul de impozitare, trebuie să se ghideze de principiul excluderii sporirii poverii fiscale totale asupra activității de antreprenoriat în general, și pe acele sectoare ale căror produse sunt procurate de către consumatorii în masă și populația cu venituri reduse;**
- **în vederea argumentării oricărui amendament în sistemul de impozitare, trebuie să fie efectuate evaluările privind modificările ulterioare ale poverii fiscale (inclusiv pe tipuri de activități) și scenariile de modificare a prețurilor de consum.**

Reglementarea prețurilor și tarifelor pentru anumite bunuri de consum și servicii este efectuată în Moldova prin stabilirea mărimii adaosului comercial și prin aprobarea tarifelor de către autoritățile competente ale administrației publice. Limitele adaosului comercial la prețurile de cumpărare cuprind următoarele mărfuri de importanță socială [5]:

1. Pâine de pâine la 600 grame,
2. Colaci de pâine la 300 grame;
3. Lapte de consum de vaci cu un conținut de grăsimi de pâine la 2,5% inclusiv;
4. Chefir cu un conținut de grăsimi de pâine la 1,0% inclusiv;
5. Brânză de vaci proaspătă cu un conținut de grăsimi de pâine la 5% inclusiv, fără adaosuri;
6. Smântână din lapte de vaci cu un conținut de grăsimi de pâine la 10% inclusiv;
7. Unt din lapte de vaci cu un conținut de grăsimi de pâine la 79,0% inclusiv;
8. Ulei de floarea-soarelui, cu excepția uleiului dezodorizat;
9. Făină de grâu, cu excepția făinii din grâu dur;
10. Orez, cu excepția orezului de specialitate;
11. Hrișcă;
12. Crupe, inclusiv grâul și fulgii de ovăz;
13. Preparate pentru sugari și preparate pentru copii de vârstă mică.

Pentru produsele social importante se stabile te urm torul mod de formare a pre urilor de comercializare pe pia a intern :

a) produsele social importante se comercializeaz la pre uri de achizi ie/pre uri de livrare cu aplicarea adaosului comercial ce nu dep e te 20%, cu excep ia pîinii i a colacilor, pentru care adaosul comercial aplicat nu va dep i 10%;

b) produsele social importante, atît din import, cît i autohtone, care au fost supuse proces rii în unit ile comerciale, se comercializeaz cu aplicarea adaosului comercial ce nu dep e te 40% cumulativ de la pre ul de achizi ie/pre ul de livrare.

Aceste grupuri de produse alimentare, sunt vitale pentru p turile mai pu in asigurate ale popula iei, deoarece reprezint o mare parte din structura consumului acestora. Cre terea pre urilor de consum pentru produsele alimentare, care se reflect în mod negativ nu numai asupra calit ii alimenta iei grupurilor cu venituri mici, dar, de asemenea, asupra consumului acestora a bunurilor nealimentare i serviciilor, accesul la care devine redus ca urmare a cre terii pre urilor la produsele alimentare.

Deoarece refuzul de a reglementa pre urile la bunurile de importan social ar provoca cele mai mari costuri infla ioniste (în raport cu veniturile reale) pentru grupurile social-vulnerabile, atunci p strarea reglement rii pre urilor în acest caz este destul de justificat i rezonabil . Având nivelul actual ridicat al s r ciei în ar , astfel de reglementare a pre urilor de consum reprezint un instrument necesar i important pentru politica economic i social .

Bibliografia:

1. Rojco, A.; Stremenovscaia, Z.; Garabajii, E.; Chiriac, P.; Moldovanu, A.; Iurcu, S. Probleme actuale ale dezvolt rii sociale i solu ionarea lor în Republica Moldova. Edi ia 1. Ghidul metodic./ Inst.Na . de Cercet.Econ., Acad. de tiin e a Moldovei. Ch.: Complexul Ed. al INCE, 2015. 110 p. (7,75 c.t.) ISBN 978-9975-3032-3-1.
2. « » . « » , 14
2019, 22, .16.
3. « » .
« » , 27 2019, 35, .10.
4. « » , 5 2019, 25, .11.
5. HOT RÎREA GUVERNULUI Nr. 774 din 20.06.2016 cu privire la pre urile de comercializare a produselor social importante. Monitorul Oficial Nr.169-183 din 24.06.2016, art. Nr. 834. [Accesat 25.09.2019] Disponibil:
http://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=101013&lang=ro#